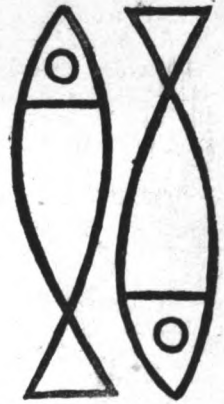

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Druk: Drukkerij „Steenbergen”, Slotlaan 220, Zeist

2 Samuël 3:22 - 39

Hausse

En zie, de manschappen van David en Joab keerden van een strooptocht terug en brachten een rijke buit mee. Abner nu was niet meer bij David in Hebron, want deze had hem in vrede laten vertrekken.

Je wordt toch wel kennelijk gezegend: de één gaat via de Noordpoort de vrede voor je zoeken, de ander komt via de Zuidpoort de heerlijkheid der volken bij je brengen.
Nog nooit hebben Davids papieren er zo goed voor gestaan.

Lood om oud ijzer

Toen Joab en het hele leger dat bij hem was, waren teruggekeerd, deelde men Joab mee: Abner, de zoon van Ner, is bij de koning gekomen en deze heeft hem in vrede laten gaan. Toen ging Joab naar de koning en zei: Wat hebt u nu toch gedaan? Was Abner nota bene bij u en hebt u hem laten lopen! Waarom? U kent Abner, de zoon van Ner, toch? Hij is alleen maar gekomen om u te bedriegen en zelf op de hoogte te komen van uw doen en laten en van uw plannen voor de toekomst.

Daarna ging Joab van David weg en zond Abner boden achterna, die hem deden terugkeren van de put Sira. Maar David wist er niets van.

Toen Abner in Hebron terugkeerde, nam Joab hem binnen in de poort ter zijde, alsof hij vertrouwelijk met hem wilde spreken; en hij stak hem daar in het onderlijf zodat hij stierf, om het bloed van zijn broer Asaël.

Dit verhaal hebben we al eens eerder gehoord! Een opperbevelhebber die uitvalt tegen zijn koning, een dienaar die buiten de kroon om zijn maatregelen neemt, een militair die zijn collega overhoop steekt. Hebron is Mahanaïm, Joab is Abner geworden.

Wat zou het, dat Abner begon? Wat zou het, dat boontje om zijn loontje komt? Aan beide kanten van het kerkelijke front wordt op precies dezelfde manier gevochten. Het kwade wordt beantwoord met het kwade. Pot en ketel zijn beide zwart.

Geen ander evangelie

Toen David dit later hoorde, zeide hij: Ik en mijn koningschap zijn voor altijd tegenover de Here onschuldig aan het bloed van Abner, de zoon van Ner. Moge het neerkomen op het hoofd van Joab en op zijn hele familie; moge er nooit in het huis van Joab iemand ontbreken, die een vloeiing heeft, melaats is, op een stok moet steunen, door het zwaard valt of broodsgebrek heeft. Zo hebben Joab en zijn broer Abisai Abner omgebracht, omdat deze hun broer Asaël te Gibeon in de strijd had gedood.

Met het hemels koningschap heeft „oog om oog” niets te maken. Met slapheid heeft het niets te maken, als David met woorden straft en niet met daden. Deze messias weet: ik ben zelf medeschuldig aan alles wat hier gebeurt. De mens wikt, God beschikt, en David schrikt. En van schrik doet David dan een stap opzij: om de Here door te laten, om plaats te maken voor Gods toorn. En zichzelf en zijn broeders roept hij met het evangelie tot de orde.

In de bijbel wordt echt niet om alle wisselwagentjes met de banbul gezwaaid. Maar als iemand het evangelie in de weg staat, dan zegt zelfs Paulus: „Die zij vervloekt!”

Gij geheel anders

En David zei tot Joab en tot al het volk dat bij hem was: Scheurt uw kleren, omgord u met rouwgewaden en gaat weeklagend voor Abner uit. David ging achter de baar.

De weg naar Abners graf is door Joab en zijn trawanten geplaveid. Zij gingen voor de dood uit, dan moeten zij ook voor de dode uit gaan. Van buiten (rouwgewaad) en van binnen (weeklacht) zich verootmoedigend voor de Here: „Mijn schuld, mijn allergrootste schuld...”

Achter de baar gaat hij die werkelijk rouwt. Rouw om een kind van God, een broeder ondanks alles. „Mijn zoon, je bent rechtvaardiger dan ik”. Ja, David is heel anders dan koning Saul: hij heeft Christus leren kennen.

Ik geheel anders

Toen men Abner in Hebron begroef, verhief de koning zijn stem en weende bij het graf van Abner en al het volk weende. De koning hief dit klaaglied aan over Abner:

Moest Abner sterven zoals een dwaas sterft?

Uw handen waren niet gebonden en uw voeten waren niet in ketenen geklonken.

Gij zijt gevallen, zoals men door booswichten valt.

En al het volk weende nog meer over hem.

Al het volk kwam bij David aandringen, nog diezelfde dag iets te eten, maar David zwoer: Zo moge God mij doen, ja nog erger! als ik voor zonsondergang brood of wat dan ook proef.

Al het volk bemerkte dit en keurde het goed, zoals het alles goedkeurde wat de koning deed. Toen begreep al het volk en heel Israël op die dag, dat het niet van de koning was uitgegaan, Abner, de zoon van Ner, te doden.

De prediker is zelf de eerste die beprekt wordt. Wie de geboden dóét en ze leert, eerst doet en dan leert, die zal groot heten in het koninkrijk der hemelen.

De grote Koning vraagt aan zijn discipelen: „Begrijpt u wat Ik u gedaan heb? Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat ook u doet, zoals Ik gedaan heb. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, een slaaf staat niet boven zijn heer, noch een gezant boven zijn zender. Als u dit dan weet, zalig bent u als u het doet”.

De toepassing op de prediker werkt aanstekelijk op de hoorders. Zó krijgt David heel Gods volk mee.

Baissee

De koning zei tot zijn dienaren: Weet u niet, dat er deze dag een vorst, een groot man, gevallen is in Israël? Maar ik ben nu nog zwak, ofschoon tot koning gezalfd, terwijl deze mannen, de zonen van Zeruja, harder zijn dan ik. Moge de Here hem die het kwaad gedaan heeft, naar zijn kwaad vergelden.

De echte messias acht de ander uitnemender dan zichzelf. Daarom is David ook echt de messias! Als hij zwak is, dan is hij machtig. Dan zeg je van je vijand: „Een vorst, een groot man!”

Voor het eerst wordt David telkens „koning” genoemd. Zó is de koning in Gods rijk: hij beidt Zijn tijd, hij weet Zijn eed, hij volgt Zijn Zoon. Ik verwacht de Here, mijn ziel verwacht en ik hoop op zijn woord, mijn ziel wacht op de Here meer dan wachters op de morgen.

Statuut voor het koninkrijk

2 Samuël is het boek van het koninkrijk.

Eén Samuël is het boek van de koning — van koning Saul. Twee Samuël is het boek van het koninkrijk — het koninkrijk van God. Wat is dat koninkrijk? Hoe komt dat koninkrijk? Wat geeft dat koninkrijk? Wat vraagt dat koninkrijk?

Het hemels koningschap betekent dit: dat altijd bij allen de Here alleen het voor 't zeggen heeft.

Krommenie.

J. H. VEEFKIND

KERKELIJK *Leven*

De openbare geloofsbelijdenis

Het is weer de tijd dat in veel kerken de openbare belijdenis van het geloof in het zicht komt. De zogenaamde belijdeniscatechisaties worden weer gehouden. Veelal met Pasen vindt de openbare belijdenis plaats. In sommige kerken wat later, op Pinksteren. Bij voorkeur echter op een feestdag. Omdat het een feestelijke gebeurtenis is?

Oudtijds was deze belijdenis minder verbonden met een van de christelijke feesten, maar vond zij plaats in verband met de a.s. viering van het Heilig Avondmaal. Dat was een betere gewoonte. Want de openbare belijdenis van het geloof is naar gereformeerde opvatting niet een zelfstandige aangelegenheid, die ook van de viering van het Avondmaal kan losgedacht worden, b.v. een soort aanvulling van de heilige Doop, maar de weg tot deelname aan het Avondmaal.

We vinden over deze openbare belijdenis reeds vroeg gesproken. Calvijn heeft haar voor de kinderen van de gemeente gewild, Inst. IV, XIX, 13, zoals trouwens ook voor de gehele burgerij in de vorm van instemming met de belijdenis. Calvijn wil deze openbare belijdenis van de kinderen na catechetisch onderwijs in de plaats van het door hem verfoeide vormsel uit het Pausdom.

De Kerkorde van de Kurpfalz van 1563 wil van de jonge leden van de gemeente in navolging van Calvijn ook een openbare belijdenis van hun geloof, voordat ze voor de eerste maal aan de viering van het Heilig Avondmaal deelnemen, want van kindercommunie, zoals men die tegenwoordig voorstaat, wilden de gereformeerde kerken niet weten. De argumenten, die zij daartegen aanvoerden, zijn dezelfde als die in ons blad van 9 maart door prof. Veenhof kort en bondig naar voren zijn gebracht.

Om ons nu tot de Nederlandse kerken te beperken, het Convent van Wesel, 1568, dat geen officiële kerkvergadering was, maar toch een officiële kerkorde opstelde, spreekt nadrukkelijk over de belijdenis van het geloof als noodzakelijk voor de toelating tot des Heren H. Avondmaal, in direkt verband met de onderwerping aan de kerkelijke tucht. Wanneer dit mensen van buiten de kerk zijn, behoeft het onderzoek „om vele oorzaken” niet in het openbaar te geschieden, maar als het „Jongelingen” betreft, „die in de Catechismus uytgeleert zyn” dan moet dat maar voor de volle gemeente plaats vinden en zulks acht dagen voor de viering van het Avondmaal.

Art. XI van hoofdstuk VI besluit aldus: „En die voldoende onderzocht zijn, 't zij jongelingen, 't zij volwassen, zullen zich de dag voor de bediening van het Avondmaal stellen voor de gemeente; en men zal hun voorhouden de voornaamste hoofdstukken van het geloof, om daarop hun toestemming te geven; en zij zullen zich tegelijk onderwerpen aan de Kerkelijke tucht; en men zal hun naam inschrijven in het Lidmatenboek; en dit aan de gemeente bekend gemaakt zijnde, indien geen beletsel voorkomt, dan de andere dag tot het H. Avondmaal toelaten.”

—o—

Deze wijze van handelen vertoont sterke gelijkenis met De Christelike Ordinanciën der Nederlantscher Ghemeinten te Londen, zoals die in 1557 verschenen van de hand van Maarten Microu, die van 1549-1553 te Londen vertoefde en daar predikant is geweest.

Ook daarin treft ons de verbinding van de openbare belijdenis en het zich onderwerpen aan de kerkelijke tucht. Op de achtergrond daarvan staat de gedachte, dat de gemeente heeft te waken voor de heiligheid van de tafel des Heren. Daarom wilde men van een open avondmaalstafel niet weten. Geen kindercommunie en geen open avondmaalstafel — deze twee dingen treffen ons als wij de geschiedenis van de avondmaalsviering in de reformatorische kerken nagaan.

—o—

Het is met de oude kerkordes van de gereformeerde kerken in Nederland eigenaardig gesteld. Ze zijn niet de neerslag van een systematisch-theologisch denken, al valt er wel enig systeem in te bespeuren, soms later aangebracht! Bepaalde artikelen keren, soms enigszins veranderd, steeds terug. Maar verschillende artikelen zijn gemaakt naar aanleiding van ingekomen vragen en blijven dan in de regel een plaats in de volgende kerkordes behouden, zij het niet altijd ongewijzigd. Het is uiterst moeilijk de geschiedenis van alle artikelen precies te beschrijven. Zo heeft de Synode van Embden, 1572, niets over de openbare belijdenis in haar kerkorde, maar die van Dordrecht, 1574, wel weer. Zij spreekt over het ontvangen en de examinatie van hen, „die zich tot de gemeente begeben”, dat is in concreto die toegang vragen tot de avondmaalsgemeenschap der kerk. Deze kerkorde wil dat de belijdenis van het geloof openlijk zal plaats vinden (art. LXX). Het mag met een eenvoudig ja-woord, „in deze jonkheydt der Kerken”. (art. LXXII). De volgende kerkorde, die van Dordt 1578, is op ons punt praktisch gelijk aan die van 1578. Zij spreekt van het „in de Gemeente ontfangen worden”.

In 1581 komt de formulering tot stand, die sindsdien zo gebleven is: Men zal niemand tot het Avondmaal des Heren toelaten, dan die naar de gewoonte van de kerk, bij welke hij zich voegt, belijdenis der gereformeerde religie gedaan heeft, mitsgaders hebben getuigenis van een vrome wandel, zonder welke ook degenen die uit andere kerken komen, niet toegelaten zullen worden.

Het woord „gereformeerde” heeft hier nog niet de technisch-historische zin, die het in onze oren heeft, maar nog de oorspronkelijke betekenis van hersteld, ge-reformeed. Dat blijkt uit de Latijnse tekst, die spreekt van de pura seu reformata religio, d.i. de zuivere of ge-reformeerde religie. Dus het ware geloof.

In dit ene artikel is nu alles opgenomen over de belijdenis van het geloof. Van een belijdenis van kinderen der gemeente wordt niet meer afzonderlijk gesproken, zoals vroeger wel gebeurde.

Dit is nu een typische eigenaardigheid van de kerkordes van die tijd. Ze streven niet naar volledigheid en systematische volkomenheid. Dat niet alleen degenen, die zich van buiten tot de kerk voegden, hun geloof hadden te belijden, om toegang tot het Avondmaal te ontvangen, maar ook de eigen kinderen van de gemeente zelf, stond bij allen vast. Bij de Gereformeerden dan, want er waren in die tijd ook anderen, die een lossere wijze van handelen wensten, omdat zij niet een kerk wilden, die zich streng aan de confessie bond. Dit geldt met name de „politieken”, de mensen, die beïnvloed waren door de geest van Erasmus en Coornherdt. Dit blijkt wel uit de ontworpen, maar gelukkig nooit blijvend ingevoerde Staat-kerkordes. Daartegen verzet zich met name het zo juist geciteerde artikel, nummer 61 van onze kerkorde.

Blijkbaar, omdat zo de fronten lagen, be-

perkte men zich tot het zo geformuleerde artikel, en vond men het niet noodzakelijk nog afzonderlijk over de geloofsbelijdenis der kinderen te spreken. Het beginsel was immers duidelijk uitgesproken: alleen belijdenis van de ware religie geeft recht op toelating tot het Avondmaal. Dat sloot ook vanzelf de opgroeiende kinderen van de gemeente in.

Men moet hier niet te logicistisch en wetenschappelijk redeneren en zeggen: Maar die voegen zich niet bij de kerk, die behoren er reeds bij. Het gaat hier om het beginsel: geloofsbelijdenis is noodzakelijk om aan het Avondmaal deel te nemen.

Trouwens, zich voegen bij de kerk, of zich tot de gemeente begeben, waarmee steeds de plaatselijke kerk bedoeld werd, is in concreto het Avondmaal meevieren, want daarop was de geloofsbelijdenis gericht. Daarvan mocht ze nooit worden losgemaakt. Die twee vloeien als het ware in elkaar over: zich tot de gemeente begeben, zich bij de gemeente voegen en Avondmaal met haar vieren. Alleen als we dat bedenken, wordt ons het op het eerste horen vreemde zeggen van: zich tot de gemeente Gods „eerstmael begeben”, zoals we dat tegenkomen in een vraag op de Synode van Dordrecht 1574. (Zie Rutgers, Acta van de Nederlandsche Synode der zestiende eeuw, pag. 300) doorzichtig.

Dit is niet een hier verwaald spraakgebruik, dat men elders niet tegen komt. 't Is meer dan eenmaal ook te vinden in de genoemde Kerkelijke ordinanciën van Maarten Micron. Hij spreekt op pag. 83 van de uitgave van dr. W. F. Dankbaar over degenen „Die haer eerstmael tot onser gemeenten willen voeghen ende begheren ten gebruycke des Nachts-/maels toegelaten te wesen”.

In de Reformatorische tijd maakte men Kerk en Avondmaal niet van elkaar los, maar stelde men die twee in direkt verband met elkaar, zoals ook Christus en de Kerk. Avondmaal vieren werd niet beschouwd als een puur persoonlijke zaak, hoezeer voor de rechte viering op persoonlijk, doorleefd geloof werd aangedrongen.

—o—

In de Gereformeerde Kerken is art. 61 K.O. dan ook altijd zo verstaan, dat ook de kinderen er bij inbegrepen werden gedacht, d.w.z. het hier uitgedrukte beginsel gold ook voor hen. In de verklaring van dit artikel werd zelfs speciaal gehandeld over de roeping van de opgroeiende kinderen om belijdenis van het geloof te doen met het oog op de viering van het Heilig Avondmaal. Of je nu Rutgers leest in de niet uitgegeven college-dictaten, of Bouwman in zijn Gereformeerd Kerkrecht of Janssen in zijn Korte Verklaring van de Kerkenordening, ze trekken in dit opzicht alle een en dezelfde lijn.

Houden zo!

Amsterdam.

G. JANSSEN

IN DIT NUMMER

Pagina 93

Ds J. H. Veefkind,
2 Samuël 3 : 22-39

Pagina 94

Ds G. Janssen,
De openbare geloofsbelijdenis

Pagina 95

Prof. C. Veenhof,
Spanningen in de Gereformeerde Kerken

Pagina 96

D. W. L. Milo,
Twee lifters
Drs H. Nolles,
Nieuwe veranderingen na de Mamoetwet

Pagina 98

Prof. C. Veenhof,
„In ons isolement ligt onze kracht”

Spanningen in de Gereformeerde Kerken

Het is algemeen bekend dat er in de Gereformeerde Kerken momenteel grote spanningen heersen. Zij zijn 'n gevolg van de diepgaande theologische, ik meen zelfs wel te mogen zeggen: **religieuze** tegenstellingen, die daarin zijn opgetreden. Men heeft gesproken van een „aardverschuiving” die daarin plaatsvindt. En die typering is niet overdreven. Wie zich b.v. een tijd lang heeft verdiept in „Waarheid en Eenheid”, het orgaan van de „verontrusten”, en daarna enkele nummers van het „linkse” maandblad „Voorlopig” doorkroop, krijgt het gevoel dat hij in een totaal andere wereld is beland.

Wij beleven wat in de Geref. Kerken gebeurt niet als onverschillige toeschouwers, nog minder als rancuneuze kritikasters, maar als mensen die vurig hopen dat deze kerken, — in zoverre als dat in deze bedeling mogelijk is — echt „kerken van Christus” zullen zijn.

Omdat wij in deze houding staan tegenover wat zich in die kerken afspeelt is het nodig goed geïnformeerd te zijn omtrent wat er momenteel in de Gereformeerde Kerken voorvalt.

Dit artikel bedoelt enige informatie daaromtrent te geven. En wel door enkele spectaculaire feiten te memoreren die in de loop van de voorbije weken de aandacht trokken.

wordt de „identiteit” van de kerk bewaard?

In een paar artikelen in „Centraal Weekblad” besprak prof. Runia de ontwikkeling en de situatie in de Gereformeerde Kerken zoals die ná de laatst gehouden generale synode daarvan geworden zijn. Hij wijst er daarbij op dat de spanningen die er in de kerken waren door wat deze synode uitsprak niet zijn weggenomen. En hij stelt dan de vraag: „Kunnen we zo doorgaan?”

Zijn antwoord luidt ontkennend.

Hij schrijft:

„Persoonlijk geloof ik, dat we zo langzamerhand voor een beslissende keuze komen te staan. We zullen een antwoord moeten geven op de vraag wat we als kerken willen. Willen we onze identiteit bewaren, zij het in een meer open vorm dan vroeger? Of willen we een tweede Hervormde kerk worden, zij het met minder extreme vleugels?”

Met opzet voeg ik er in beide gevallen iets aan toe. In het eerste geval (het bewaren van onze identiteit) voeg ik er aan toe: 'meer open'. Ik dacht, dat we het daar allemaal wel over eens zijn. De strakheid van het verleden was wel eens wat te strak. Het nieuwe ondertekeningsformulier, dat een meer flexibele binding aan de belijdenis wil en dat een meer dynamische instelling verraadt (het formulier gebruikt de dynamische uitdrukking 'het belijden der kerk' in plaats van het statische 'de belijdenis'), is een vooruitgang. En voorzover ik het kan beoordelen, is het ook algemeen goed ontvangen.

Bij de tweede mogelijkheid (een tweede Hervormde Kerk) voeg ik er aan toe: 'met minder extreme vleugels'. Ik dacht dat maar zeer weinigen in onze kerken bereid zouden zijn om een uitgesproken vrijzinnige theologie en prediking een plaats te geven in de kerk.”

Persoonlijk kiest prof. Runia voor het bewaren van de „identiteit” van de Geref. Kerken. En dat niet om die „identiteit” te verabsoluteren, of om „gewoon traditioneel” te zijn, maar omdat hij gelooft, dat het „kerkbegrip” (kan men wel van een kerkbegrip spreken? - C.V.) dat achter de Gereformeerde traditie staat „meer in overeenstemming is met wat het Nieuwe Testament over de kerk zegt dan wat achter de andere versie ligt.”

Het Nieuwe Testament kent namelijk géén kerk zonder tucht. Men kan niet belijden dat het kenmerk van de kerk de zuivere prediking van het Evangelie is, zonder daarmee

tegelijk te zeggen dat de kerk er op moet **toezien** dat de prediking die in haar midden plaats vindt ook metterdaad „zuiver” is! Met andere woorden: zonder dat een kerk tucht oefent.

is er trouw aan Gods Woord?

In verband met de bekende reactie van prof. Kuitert op de synodebesluiten waarin hij deze „dubbelzinnig” noemde en de geheel naar zich toehaalde, schreef prof. Runia:

„Het lijkt me toe, dat we zo niet kunnen doorgaan. Als we niet oppassen, komt er een 'mist' over de dingen te liggen en mist is gevaarlijk voor het verkeer, ook voor het verkeer in de kerk! Zou het niet beter zijn, dat we, als dergelijke meningsverschillen opnieuw op de tafel van de synode komen, wel eerst proberen om tot overeenstemming te komen, maar dat we ook, als dat niet lukt, de dingen dan maar bij wijze van spreken op een rijtje zetten en zeggen: daar zijn we het over eens en daar liggen de verschillen? En dan zal de kerk zelf moeten bepalen of die verschillen van zo'n aard zijn dat ze toegestaan kunnen worden, of dat ze fundamentele punten van het belijden raken, die de kerk niet mag loslaten.”

Dit zeggend verklaart prof. Runia dat dit geen zaak van persoonlijke opinies is. Neen:

„Midden in de kerk ligt het woord van de profeten en apostelen. Dit woord is aan de kerk meegegeven op haar tocht door de eeuwen. Bij dit woord moet ze leven. Dit woord moet ze verkondigen. Dit woord moet voor haar het eerste en het laatste woord blijven. Ja, dit woord is zo belangrijk, zo rijk en zo diep en zo betrouwbaar, dat de kerk het altijd met een hoofdletter geschreven heeft: het is het Woord — hier spreekt God zelf tot ons door de mond van zijn profeten en apostelen. Zij zijn getuigen en spreken van Hem in wie God zich geopenbaard heeft op een gans unieke wijze: het vleesgeworden Woord. Hier hebben we de bron voor het spreken der kerk. Hier hebben we ook het criterium van haar spreken.”

Tot zover prof. Runia over deze fundamentele kwestie.

één Weg of vele wegen?

Een poos geleden verscheen er een nieuw boek van prof. Kuitert. Het heeft tot titel „Om en om” en bevat een aantal artikelen over allerlei onderwerpen.

Eén er van werd nog niet eerder gepubliceerd. Het is m.i. het belangrijkste. Het behandelt het thema „De identiteit van kerk en christendom”.

Kuitert gaat bij het schrijven van deze studie uit van het bestaan van de diepgaande geloofscrisis die in vele kerken te constateren valt. In verband daarmee stelt hij vragen als: „Heeft het christendom wel een eigen boodschap die waarheid bevat?” M.a.w.: „Is er een openbaring en wat is die dan!” „Heeft de openbaring autoriteit en hoe weten we dat?” „Weten alleen christendom en kerk van openbaring?”

Deze vragen zijn voor prof. Kuitert geen retorische, maar **werkelijke** vragen, M.a.w. hij stelt de in die vragen genoemde zaken metterdaad problematisch. Anders gezegd: hij stelt daardoor de „absoluutheid van het Christendom” in reële discussie.

Kuitert beoogt dan dat hij in dezen een heel eind met Karl Barth kan meegaan, maar — deze ging niet ver genoeg. Barth zei: „God-in-Christus is ons heil, maar als zodanig is Hij buitenwerelds (er is geen algemene openbaring). Daartegenover stelt Kuitert dan: God-in-Christus en God-in-de-wereld zijn geen stellingen die elkaar uitsluiten. Gods ervaring, wereldervaring en waarheidservaring zijn niet van elkaar los te maken. In de eerste plaats niet omdat de christenen de God van Jezus die zij in de kerk kennen ook in de wereld ontmoeten. En in de tweede plaats, omdat de niet-christenen de God van Jezus, die zich in en aan de wereld openbaart, óók ontmoeten en die daarom óók op andere wijze kan gekend worden dan kerkelijk of christelijk.

Zo vallen dan volgens Kuitert algemene en bijzondere openbaring feitelijk samen.

In de laatste zin van het genoemde artikel trekt Kuitert de uiterste consequentie van zijn opvatting in deze woorden: „De godsdiensten der wereld zouden zich eveneens

Jaarvergadering Persvereniging

De jaarvergadering van de Geref. Persvereniging „Opbouw” zal dit jaar worden gehouden op 5 mei a.s., 's morgens om 10.30 uur in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht.

Wij hebben Prof. Veenhof bereid gevonden D.V. op die vergadering een referaat te houden over een nader aan te kondigen onderwerp. Wij zijn er bijzonder blij mee, dat hij intussen zover hersteld is, dat hij die toezegging kon doen en verzoeken de leden van de Persvereniging en andere belangstellenden die dag te reserveren.

Het Bestuur

kunnen ontpoppen als wereldse wegen naar God.” (p. 109) In overeenstemming met deze overtuiging schreef Kuitert op p. 106: „Wie met de wereld bezig is, aan de wereld werkt, aan haar zinvolle opbouw, aan haar toekomst, is op God betrokken, maar dan op wereldse wijze zoals het geloof op christelijke wijze op God betrokken is... Er is een eigen christelijke boodschap, maar het thematisch weet hebben daarvan, resp. het verstaan daarvan is niet voorwaarde voor het toebehoren aan God of het leven van en meedoen aan Gods werk.”

Prof. Runia schreef over deze opvattingen van Kuitert o.a.:

„Het is duidelijk dat hier een enorme verschuiving plaats vindt t.a.v. de reformatische visie op openbaring en werkelijkheid.

Hier vallen algemene en bijzondere openbaring ergens samen. Hier wordt geschiedenis in het algemeen tot heilsgeschiedenis. Hier vallen 'Heil' en 'heil' uiteindelijk samen.

Misschien zou men het zo kunnen zeggen: 'Heil' is het herkenningpunt van het 'heil' dat overal kan plaats vinden en dat ook werkelijk plaats vindt waar mensen iets bevrijdends doen.

Het moeilijke voor een discussie is, dat prof. Kuitert geen bijbelse verantwoording geeft... Al lezende vraag je je telkens af: Op welke bijbelse gronden poneert prof. Kuitert dat de God en Vader van Jezus Christus zich in en aan onze wereld 'werelds' openbaart?

Dat God ook in de wereld aan het werk is en zich ook openbaart, zegt de bijbel op vele manieren.

Maar is deze openbaring identiek met de openbaring in Jezus Christus? Is het 'heils'-openbaring? Hand. 17 b.v. lijkt me een heel andere richting uit te wijzen.

Het lijkt me toe dat een bijbelse verantwoording het allereerste is wat we nodig hebben om de discussie over de uiterst belangrijke zaak aan de gang te krijgen. Ze speelt namelijk niet alleen in dit artikel, maar ligt ook achter Kuiterts visie op de kerk als kliniek, die we (nog) wel nodig hebben, maar eigenlijk zo gauw mogelijk zouden moeten verlaten. Ook ligt ze achter de hele problematiek van zijn visie op de verificatie in de dogmatiek.”

Terecht zegt Runia in het slot van zijn beschouwing dat het in de opvattingen van Kuitert om „essentiële dingen” gaat. En dat daarbij zelfs de hele zending op het spel staat!

We moeten hierover evenwel nog méér zeggen: Wat Kuitert betoogt gaat eveneens rechtdraads in tegen wat ook zijn kerken belijden, n.l. dat de mensen door de algemene openbaring niet alleen niet tot de „zaligmakende kennis van God” kunnen komen en „zich tot Hem bekeren”, maar dat zij die algemene openbaring „zelfs in burgerlijke zaken” niet „recht gebruiken”, ja die „op verscheiden wijze geheel bezoedelen en in ongerechtigheid ten onder houden” en dat hun, dit doende, „alle verontschuldiging voor God” ontnomen wordt!

En, wat nog het meest zegt, het gaat ook rechtdraads in tegen het woord van Jezus Christus: „Niemand kent de Vader dan de Zoon en wie het de Zoon wil openbaren.” (Matth. 11:27).

Er zijn niet vele wegen tot God maar

Vervolg op pagina 99

VIERHOUTEN — D. W. L. MILO

Twee lifters

Voor de overweg van Nunspeet stonden ze. Mannen met baarden. Geen gewenste passagiers. Ze klopten al aan mijn raampje, voor ik ze geklasseerd had. Of ze mee mochten naar Vierhouten. Hoe wisten die kerels, dat ik naar Vierhouten zou gaan, op vrijdagavond, doodmoe na een onmogelijke werkdag? De normale argwaan voor langharigen groeide: je vertrouwt vandaag geen enkele lifter meer. Waar ze dan wezen moesten in Vierhouten? Aan de Elspeterbosweg. Hoe wisten die kerels, dat ik aan de Elspeterbosweg woon? Moesten ze mijn autootje hebben — en hadden ze de zaak goed voorbereid? De argwaan groeide gestadig. Welk nummer eigenlijk aan de Elspeterbosweg? Ze wisten het nummer precies — en ik wist, dat het snor zat. Want dat nummer ligt heel niet aan onze weg — maar een eind daarachter, aan de heiderand. En ik wist ook, dat dit een soort conferentieoord of zo moest zijn.

Dies stapten ze in. De bomen gingen omhoog en wij schakelden op één. De lifters waren dus studenten en ze hadden de uurbus gemist. Die bus gaat wel vaker weg, juist voor de trein aankomt. En zo begon het gesprek;

want ik vind dat elke lifter als vergoeding een gesprekje schuldig is.

- U gaat het weekend aan de heide doorbrengen?
- Ja, dat was de bedoeling.
- Een congres?
- Ja, zo iets.
- Met de meisjes?
- Nee, dit was alleen voor mannen.
- Wel zo. Een tikje wetenschap bedrijven?
- Niet direct, maar toch wel verwant met de studie.
- Welke studie? (We zaten nu in de vierde versnelling en konden rustig converseren.)
- De een was psycholoog-in-aanbouw en de ander deed politicologie.
- Het ene vak even ongrijpbaar als het andere!
- Waarom dat?
- Laten we zeggen: omdat de grenzen zo vaag zijn, dat je er zo wat alles onder kunt vangen.
- Hoe bedoelt u dat?
- Wel, van de ambassades en de ministeries af tot het studentenverzet toe luidt de klok: politicologie. Is het niet waar?
- Ja, dat kon wel eens waar zijn.
- Jullie natuurlijk ook een tikje politiek geëngageerd?
- Daar ontkom je vandaag niet aan. Met zó'n maatschappij!
- Voor of tegen de duizend pegulanten van Veringa?
- Tegen natuurlijk, maar het zal wel moeten.
- Waarom moeten?
- Omdat je anders niet verder kunt studeren.
- A zo, vanwege de utiliteit dus betalen — maar politiek tegen?
- Ja, zo iets.
- Weten de heren ook, wat ze aan ons land hebben gekost wanneer ze eenmaal afgestudeerd mochten raken?
- Geen flauw idee. En geen belangstelling ook.
- Maar als wij, kiezers en betalers, daar ook geen belangstelling voor zouden hebben — wat kwam er dan van jullie studie terecht?

— Stilte. Bezinning. Glorend inzicht.
„Dan zouden wij wel wat anders moeten worden”.

—o—

Heel goed. En nu kwam het gesprek op gang. We waren bij het gehucht Halfweg de weg naar Vierhouten ingeslagen, reden door de statige dennebossen. Hun bezwaren tegen de duizend gulden collegegeld kwamen nu ook wat anders uit de verf.

- Och ja, dat collegegeld was misschien ook wel billijk — daar studeerden ze voor. Maar het verzet diende eigenlijk voor de minderheid, wier ouders het niet konden opbrengen.
- A zo, maar als ouders iets niet kunnen betalen — mogen kinderen het dan wel eisen?
- Afkeurende stilte.
- Ja sorry, maar ik ben van voor de oorlog, vrienden. Bij ons hield alles op, wanneer het gezinsbudget geen ruimte bood voor meer.
- Maar vandaag zijn de universiteiten openbaar, meneer. Ieder kan er terecht.
- Dat is waar. Dank zij ons belastingstelsel kan iedereen, uit welk sociaal milieu ook, studeren. Vroeger werd je geselecteerd naar draagkracht en milieu en intelligentie. Vandaag naar het een noch naar het ander.
- En vindt u dat onjuist?
- Betrekkelijk, ja.
- En waarom dan wel?
- Ik weet niet aan welk soort arts ik straks mijn levensgeheimen moet vertellen. Ik kom advocaten tegen, die meer met de misdadiger begaan zijn dan met de openbare orde. Ik spreek economen, die meer voelen voor winst verdelen dan voor winst verdienen. Ik hoor van tandartsen, die de helft van hun inkomen in het handje ontvangen en daardoor in niets van zwarthandelaars verschillen. Ik ken dierenartsen, die bij contante betaling een ander tarief rekenen dan wanneer ze een nota moeten indienen. Ik weet dat meer dan vier miljard gulden in de ondergrondse zijn verzeild. Ik lees van hoogleraren, die meer van de politiek bezeten

H. NOLLES — HAARLEM

Nieuwe veranderingen na de Mammoetwet

■ Inleiding

Uit vele berichten en geruchten zal het de meelevende krantelezer wel duidelijk geworden zijn: er staat op onderwijsgebied weer het een en ander te gebeuren. Na de Mammoetwet, die althans de **bedoeling** had, het hele Voortgezet onderwijs grondig te veranderen, zijn nu de Pedagogische Akademie, de Opleidingsschool voor Kleuterleidsters (KLOS), de Lagere en de Kleuterschool aan de beurt, om over geheel nieuwe schooltypen als de zgn. Middenschool nog maar te zwijgen. Aan al deze vernieuwingen zitten ten minste twee aspecten: a) een **structureel/organisatorisch** (d.w.z. de vorm en inrichting betreffende) en b) een **pedagogisch/didactisch** (onderwijskundig) aspect. Over beide aspecten zal in de volgende artikeltjes iets gezegd worden, opdat ook de „Opbouw”-lezers over een en ander kunnen meedenken en -praten.

I. De Lagere School wordt Basisschool

Een eerste symptoom van de komende veranderingen was de naamsverandering van de **Lagere School** in **Basisschool**, welke verandering samenhangt met een gewijzigde **plaats** en **functie** van dit onderwijstype in het onderwijsgeheel. Vroeger was de Lagere School voor zeer velen **eindonderwijs**. Vaak bleef men tot zijn 14e jaar in de zgn. 7e en 8e klas zijn tijd uitzitten, om dan te gaan verdienen.

Alles wat men op die L.S. leerde, was dus meegenomen, vandaar dat op het intellectuaal aspect de nadruk werd gelegd. U weet het zelf nog wel: veel jaartallen bij geschiedenis en veel plaatsnamen op een rijtje bij aardrijkskunde, om me nu maar tot deze twee vakken te beperken. Nu echter is de leerplicht verlengd en vele, zo niet alle jongelui die de Lagere School met vrucht hebben doorlopen gaan nu naar het Voortgezet Onderwijs, dat al het onderwijs omvat tussen

de Lagere School en het Wetenschappelijk Onderwijs (W.O.: Universiteiten en Hogescholen). De Lagere School is dus geen eindstation meer, maar „slechts” **basis** voor het Voortgezet Onderwijs geworden, vandaar de nieuwe naam.

II. Pedagogisch-Didactische gevolgen

Het lijkt me een logische conclusie, dat tengevolge van een plaats- en functieverandering van een bepaald schooltype, er ook wel iets gewijzigd zal worden in de **leerstof**, die behandeld zal worden. Inderdaad is dat één oorzaak van het zoeken naar nieuwe leerstofgehelen voor de Basisschool, welke naam ik nu maar, afgekort tot B.S. verder zal gebruiken. Er is echter nog een tweede oorzaak, nl. **veranderde pedagogische en didactische inzichten**, die mede samenhangen met maatschappelijke veranderingen, die, zoals we zagen, op hun beurt een andere functie van de B.S. met zich meebrachten. Voor alle duidelijkheid: met **pedagogiek** wordt zoiets bedoeld als de leer omtrent het leiden van het kind op weg naar volwassenheid, (de einddoelen en de inhoud van het begrip volwassenheid kunnen bij de diverse pedagogen zeer verschillen, o.a. afhankelijk van levensbeschouwelijke achtergronden en uitgangspunten; ook wordt door vele pedagogen liever gesproken over **begeleiden** i.p.v. leiden) en met **didactiek** de leer omtrent het overbrengen van kennis, het **leren** onderwijzen.

zijn dan van hun vak. En — de goeden niet te na gesproken — er zijn langzamerhand veel te veel academisch gevormde Nederlanders, die het gezicht op een gezonde maatschappij hebben verloren.

—o—

- Wat bedoelt u vandaag met een gezonde maatschappij? (We waren nu door het durp Vierhouten gereden en gingen langzaam de Elspeterbosweg op). Een gezonde maatschappij? Een gezonde maatschappij heeft naar mijn mening behoefte aan een bovenlaag van goed oordeelende mensen, die de sleutelposities bezetten, vakken bezitten en vooral zoveel karakter, moraliteit en verantwoordelijkheidsbesef hebben ontwikkeld, dat ze die sleutelposities waard zijn.
- Om hoge inkomens te krijgen?
- Niet daarom — hoewel het een plezierige en welverdiende bijkomstigheid zou kunnen zijn. Dat erkent vooral Rusland. Prijzen worden nog altijd bepaald door kwaliteit, nut en zeldzaamheid, geloof ik. Maar afgezien van die bijkomstigheid: waarom sleutelposities? Omdat ze verantwoordelijk staan voor werkgelegenheid, loon, geluk en welvaart van velen, die van hen afhankelijk zijn.
- U bent een idealist, meneer. (We stonden nu stil op de plek, waar zij rechts en ik linksaf moesten.)
- Idealist zei u. Dat is geen scheldwoord. Maar ik meen ook realistisch te zijn. Daarom zie ik deze maatschappij economisch, sociaal, politicologisch en psychologisch naar de knoppen gaan. Tenzij wij drieën en de anderen tijdig het roer omgooien.
- U denkt aan kolonels, nietwaar?
- Jullie denkt aan arbeidersraden, nietwaar? Maar wat het ook zal worden — alleen door hard geweld is er nog orde te scheppen. En met dat geweld maken we ons vandaag vertrouwd. Het gaat om jullie toekomst — meer dan om de mijne. Misschien is dat wel een goed thema voor jullie weekend-congres. Laat je psychologische en politicologische vooroordelen een weekend rusten. Vertel eens dat je een vooroorlogse idealist hebt gesproken. Ie-

mand, die twee oorlogen heeft overleefd, die midden in de chaos van deze tijd zijn brood verdient, die net als jullie alle onrecht en verdrukking ervaart en die nog gelooft aan een nieuwe wereld, waarop het recht zal wonen.

- Misschien doen we het wel. Maar dat studentenverzet tekent de hele studentenwereld niet. Dat is tien procent, dat rellen schopt en op de voorpagina of op het politiebureau terecht komt. Maar dat de collegebanken propvol zitten, staat niet in de krant. Er wordt ook nog hard gewerkt onder ons, hoor.
- Fijn. Ben blij, dat te horen. Misschien word je nog eens zo geëngageerd van je vak, dat je zelf idealen krijgt.

—o—

- Hoe ging dat in uw jongentijd — kon toen niet ieder studeren?
- Niet gemakkelijk. De vaders moesten het kunnen betalen. Er waren wel beurzen natuurlijk, maar alleen voor uitblinkers. Er waren ook werkstudenten, maar die hadden het niet gemakkelijk.
- Hebt u gestudeerd?
- Ik zal jullie wat vertellen. Ik maakte eens een gezelschap van vier vooroorlogse heren mee. Het gesprek ging over het studeren. De eerste zei: ik kon toevallig studeren, omdat mijn vader het kon betalen. De tweede zei: ik kon toevallig niet studeren, omdat mijn vader het niet kon betalen. De derde zei: ik kon toevallig wel studeren, hoewel mijn vader het niet kon betalen. De laatste zei: ik kon toevallig studeren, hoewel ik geen vader had. Zie je, zo ging dat vroeger.
- Vindt u het dan geen vooruitgang, dat vandaag ieder kan studeren; geld of niet, vader of niet? Het is toch zeker de taak van de regering om te zorgen dat er voldoende academici aanwezig zijn?
- Ik weet dat niet. De universiteiten zijn zeker een zorg voor de overheid, ja. Maar de directe studiekosten mochten toch wel door de betrokkenen worden betaald, wat mij betreft. Enne — zijn er geen twee-

duizend werkeloze academici?

- Wees redelijk meneer: u hoeft toch onze duizend pop niet te betalen?
- Wees redelijk vrienden. Ik hoef niet voor de zorgen van jullie vaders op te komen, dat is waar. Maar vandaag mag ik wel mijn belasting afdragen, waarvan het grootste deel naar het onderwijs vloeit. En als ik mijn aangiftebiljet deze week goed heb ingevuld, mag ik voor een heel groepje van jullie de duizend pop betalen. Begrijpen jullie, dat ik belang stel in de besteding van mijn gelden en belang stel in jullie studie? En dat ik er bezwaar tegen zou hebben, wanneer onze overheid opleidt tot wetenschappelijke lijntrekkers en politiek-bezeten sleutelbewaarders?
- Is dat niet wat uoud gezegd, meneer?
- Wat vandaag bij de Hoogovens gebeurt dat is: het doorzagen van de tak, waar jullie op gaat zitten. De politieke bonden vragen geen verhoging meer voor de lage inkomens — maar verlaging van de hoge inkomens. Straks wil niemand van jullie zich nog kapot werken voor een arbeidersloon. Als jullie psychologisch en politicologisch alles hebt gelijkgeschakeld, heb je de gemeenschappelijke armoede ingeluid.
- Maar u zou onze vrijheid aantasten, als u niet toestond dat wij politiek-geëngageerd zijn!
- Accoord. Laten we zeggen dat we morgen verkiezingen voor de Tweede Kamer houden. Zeg eens binnen vijf tellen, op welke partij jullie zoudt stemmen?
- Dat is in geen vijftig tellen te zeggen.
- Juist. Je vertrouwt geen enkele partij. Maar je laat je wel blindelings engageren door Marx en Mao en Sartre en Marcuse en de rest. Je verklaart je politiek onmondig — maar je eist het recht om je te laten inpalmen?
- Niet bij ons weten...
- Dan heb je je al laten inpalmen. Voor je tot politieke mondigheid gekomen bent. Dan ben je psychologisch al ingerekend en politicologisch al gevormd.
- Daar moeten we eens serieus over nadenken, meneer.
- Jullie gaat hier rechts en ik ga links. Neem er een weekend voor, vrienden.

Nu zijn er bij elke onderwijssituatie altijd tenminste drie betrokkenen aanwezig: n.l. a) **WIE** onderwijst, b) **AAN WIE** wordt onderwezen en c) **WAT** wordt onderwezen. Dat laatste hangt o.a. af van de vraag **AAN WIE** wordt onderwezen en **MET WELK DOEL** (evt. met welke opdracht). Zeer belangrijk is in dit verband de **leeftijd** van het kind dat onderwezen wordt. In de „Ontwikkelingspsychologie” wordt daar zeer de nadruk op gelegd.

Een en ander zal ik verduidelijken aan de hand van het vak **Geschiedenis**, zonder overigens in dit stadium rekening te houden met **toekomstige** wijzigingen op dit gebied.

In klas 1 en 2 zal een eerste basis gelegd worden door het „te leren spelen met de tijd”, deftiger gezegd, door het kind zich te „leren oriënteren in de tijd”, met behulp van stambomen, dagtijdlijnen, de klok e.d. In klas 3 of 4 wordt dan begonnen met het „eigenlijke” geschiedenisonderwijs, dat volgens sommigen overigens slechts voorbereiding is op het onderwijs in het V.O., maar niet door te beginnen bij het begin, b.v. bij de prehistorie van ons land en dan zo vervolgens **chronologisch** de (Vaderlandse) geschiedenis door te werken, want afgezien van de vraag, of de leerlingen van de B.S. dit alles nu nog moeten weten, is het helemaal niet vanzelfsprekend, dat leerlingen van 8 à 9 jaar rijp zijn voor stof die toevallig chronologisch aan de beurt is. Je begint toch met aardrijkskunde ook niet met de behandeling van Nieuw-Zeeland, waarom dan wel bij ge-

schiedenis met de prehistorie, die temporeel gezien even veraf ligt als geografisch gezien Nieuw-Zeeland. Nee, wat in klas 3 en 4 behandeld moet worden is datgene, waar het gemiddelde kind van 8, 9 jaar rijp voor en **DUS geïnteresseerd** in is. Wat zien we dus gebeuren — ietwat extreem gesteld —? Niet meer de strikt chronologische volgorde der gebeurtenissen, zelfs niet meer het leerboekje of de onderwijzer bepaalt wat er op een gegeven moment behandeld zal worden in een bepaald leerjaar, maar de interesse van de leerlingen. Men gaat uit van de **belevingswereld** van het kind en probeert vervolgens de op een bepaald gebied reeds aanwezige kennis (door middel van t.v., radio, stripverhalen, jeugdboeken e.d. is die kennis veel groter dan vroeger) te corrigeren, uit te breiden, te verdiepen, te structureren enz. Kort en extreem gezegd: het vragende, zich-in-de-wereld-oriënterende-kind bepaalt, wat er behandeld zal worden.

III. Praktische konsekventies voor de B.S.

In de praktijk is dit natuurlijk, vooral gezien de huidige structuur van de B.S. zeer moeilijk te realiseren. U begrijpt nu meteen, dat het zoeken naar een nieuwe B.S. mede veroorzaakt wordt door die nieuwe pedagogisch-didactische inzichten. Een en ander zal ook tot gevolg hebben dat de stof van school tot school zeer kan verschillen, immers de kinderlijke belangstelling wordt mede bepaald door hun milieu thuis, de streek waar ze wonen e.d., terwijl de verdieping van de

stof door de onderwijzer weer afhangt van diens al of niet religieuze achtergronden en doelstellingen.

Wat geschiedenis betreft: er zal dus afgestapt moeten worden van de traditionele **chronologische** behandeling van de stof. Alternatieven zijn o.a. een **thematische** aanpak (wonen door de eeuwen heen, kleding, feest en spel, verkeer e.d. in klas 3 en 4; kopen en verkopen, rechtspraak, ontdekkingen en uitvindingen, de mens en zijn geloof, oorlog en vrede e.d. in klas 5 en 6) of een **(semi-)concentrische** methode (zowel in 4, 5 en 6 wordt b.v. de 17e eeuw behandeld, maar steeds op hoger niveau en vanuit een andere gezichtshoek).

Er is echter nog meer. Een groot probleem is het zitten-blijven op de B.S. Behalve financiële narigheden voor het Rijk, zitten er ook grote en nare psychologische consequenties aan vast voor het kind zelf. Vandaar dat men bezig is het zitten-blijven af te schaffen of te reduceren. Gevolg zal dan moeten zijn een anders gestructureerde B.S. In onderwijskundige kringen denkt men in dit verband aan het doorbreken van het **jaarstelsel**, om te komen tot het vormen van **niveaugroepen**. In één lokaal zitten dus kinderen van misschien dezelfde leeftijd, maar niet van hetzelfde niveau. Dat dit een taakverzwaring van de onderwijzer met zich meebrengt, lijkt me duidelijk; immers, hij zal voor elk niveau in zijn werkruimte verschillende opgaven klaar moeten hebben, hij zal op verschillende niveaus begeleiding

moeten geven e.d. Het betekent ook dat kinderen die daartoe in staat zijn, ook de **gelegenheid** krijgen zelfstandig te (leren) werken en dit impliceert op zijn minst het aanwezig zijn van een zgn. **documentatiecentrum** in de school of in het lokaal en een kleiner aantal leerlingen per klas, zodat ook de financiële consequenties niet gering zullen zijn. Een ander vraagstuk is, wat de gevolgen zijn van het feit dat er ongetwijfeld leerlingen zijn die op het gebied van taal b.v. zich in het ene niveau bevinden en op rekengebied in een ander. Duidelijk is in elk geval, dat al deze veranderingen — en dat ze vroeg of laat zullen komen, staat vast — ook voor de Pedagogische Akademies vergaande consequenties zullen hebben, maar daarover later.

IV. Integratie B.S.-K.O.

Een ander probleem dat om een oplossing vraagt, is de voor veel kinderen nog steeds moeilijke overgang van de **Kleuterschool** naar de **B.S.** Niet zonder oorzaak stijgt de laatste jaren het percentage leerlingen dat na korte of langere tijd van de B.S. naar het **Buitengewoon Onderwijs (B.O.)** wordt verwezen, waarbij vooral de **LOM-school** op het ogenblik furore maakt. (LOM: school voor kinderen met **Leer- en Opvoedingsmoeilijkheden**). Om dit vraagstuk enigszins op te vangen is op veel Basisscholen de 1e klas omgevormd tot een zgn. **speelleerklas**, maar nu wil men verder gaan. De bedoeling is nl. om binnen afzienbare tijd te komen tot

een volledige integratie, **samensmelting** van de kleuterschool met de basisschool. Zonder schokken gaat het kleuterschoolkind dan naar de basisschool; de leerplicht zal verlengd worden naar onderen, zeker tot het 5e jaar, misschien zelfs tot het 4e jaar, in welk geval „peuterscholen” het kind daarop zullen moeten voorbereiden. We zullen in de toekomst dus ernstig rekening moeten houden met een leerplicht van 4 tot 18 jaar! Ook dit brengt veranderingen met zich mee voor de Ped. Akad. en ook voor de **KLOS (Kleuterleidsters-opleidingsschool)**.

(wordt vervolgd)

De zinspreuk:

„In ons isolement ligt onze kracht”

en de kabinetsformatie

Er is aan de gang van zaken in de allerbelabberdste kabinetscrisis die wij meemaken één aspect waaraan, voor zover ik weet, weinig of geen aandacht is geschonken en dat toch van groot, misschien zelfs wel van het grootste, belang is.

Ik wil daarover iets zeggen. Voor 'n aantal jaren was de P.v.d.A. een volbloed **socialistische**, maar tegelijk ook een echt **democratische** partij. Dat was in de dagen van Drees Sr, Suurhof, Lieftinck, Koos Vorrink en anderen.

In die partij kwam evenwel een groep revolutionaire jongeren op. Ze waren vaak academisch gevormd, hadden, dank zij de door hen in alle toonaarden uitscholden consumptie-maatschappij, meestal best betaalde banen en waren bovendien bijzonder goed gebekt. Dit was „Nieuw Links”. Het eerste wat ze ondernamen was een greep naar de macht in de partij. Dat was niet moeilijk. Vergaderingen van kiesverenigingen worden ongelofelijk slecht bezocht. De „Parteigenossen” blijven veelal liever in een luie stoel voor de t.v. zitten dan zich bemoeien met de politiek! Hun enige interesse voor de politiek concentreert zich vaak alleen op de netto-inhoud van hun loonzakje. En als je dan met een groepje goed gedisciplineerde radicalen trouw de vergaderingen van een kiesvereniging bezoekt zijn ze daar in tijd van een ogenblik de baas!

Al spoedig had „Nieuw Links” het helemaal te vertellen in de P.v.d.A. Een van hun kopstukken, André van der Louw, werd zelfs Partijvoorzitter. Met zijn beroemde „berendans” heeft hij dat „gevierd”. De heren zetten dóór, al ging dat ook ten koste van veel goede partijgenoten, zelfs van een partijscheuring, en al kweekten ze zo ook een grote groep „verontrusten” van het soort als J. H. Scheps c.s.

Den Uyl en Vondeling hebben deze gang van zaken met grote bezorgdheid aangezien. Maar was moesten, wat konden ze? Den Uyl kreeg van zijn „linkse” broeders ook nog het bevel een veel en veel scherpere oppositie in de Kamer te voeren dan te voren. Als horzels vielen ze op hem aan. We zijn er allen getuige van geweest hoe Den Uyl, getrouwd aan zijn opdracht, eerst op het kabinet-De Jong en later op dat van Biesheuvel, losranselde. Het lukte hem, geholpen door zijn medestrijders in de Kamer en vooral door massa-media, in ons volk zelfs de suggestie te wekken dat het er nog niet zo beroerd aan toe was geweest

als nu! — Al werden de lonen ook ononderbroken **reëel** verhoogd en al krom het bedrag dat aan sociale voorzieningen werd uitgegeven werd tijdens de regering van die verdoemde ministers ook van 14.3 miljard in 1969 tot 24 miljard in 1972!

☆☆☆

Toen de verkiezingen van 1972 naderden liet „Nieuw Links” zich opnieuw geducht gelden.

Alweer — tot doodschrik van Den Uyl en Vondeling c.s. joegen de mannen van „Nieuw Links” — de revolutionaire Amsterdammer Pelle Mug was één van hun vocalen — het er op een partijcongres door dat iedere samenwerking, zelfs ieder gesprek met de z.g. confessionele partijen werd verboden. Over de V.V.D. werd zoals van zelf spreekt zelfs niet eens gesproken!

Door deze beslissing had de P.v.d.A. opgehouden een **democratische** partij te zijn. Ze was door de wissel heen. Ze was het spoor opgegaan van de dictatuur. Van de **partijdictatuur**. Haar adagium voor de vorming van een kabinet werd — en is keihard gebleven: **„Wij moeten baas worden in ons land. Wij maken dus nu de dienst uit. En voor onze mannen zijn de sleutelposities.”**

D66 en P.P.R. lieten zich gemakkelijk op sleeptouw nemen. Ze zijn trouwens in wezen ook niet veel anders dan de huidige P.v.d.A. U weet wel: „niet-confessioneel” en „progressief”.

En toen kwam de kabinetsformatie. Natuurlijk mislukte die van Ruppert. Want die had het in zijn hoofd gezet dat de P.v.d.A. regeringsverantwoordelijkheid moest dragen. Maar dat ook de „confessionele” partijen moesten meedoen. Maar de P.v.d.A. had geweigerd en bleef weigeren met de „confessionele” partijen anders samen te werken dan in de verhouding van „vorst” en „slippen-dragers”, van „baas” en „knecht”. Dat wil zeggen: die wilde alleen samenwerken op conditie dat die partijen meehielpen **de democratie om zeep te brengen**. En daaraan deden deze (nog??) niet mee. Daarna kwam Burger op het toneel. Die deed het anders.

Die trad op als de man die het koste wat het koste Den Uyl en zijn club aan de macht zou brengen. Hij deed het inderdaad anders. Na enige schijnbewegingen begon hij te „peuteren”. Hij probeerde uit het „confessionele” kamp mannetjes los te peuteren uit het partijverband. Die moeten het antidemocratische

spel van de P.v.d.A. — ongetwijfeld met de beste bedoelingen! — meespelen. Het gelukte hem in de A.R.P. Boersma en De Gaay Fortman Sr te strikken. Dat is de partij van De Gaay Fortman Jr de „confessionele” partijen voor een „lelijk oud wijf” werden uitgescholden mocht niet deren! „Trouw” en de Christelijke vakbeweging steunden Burger van meet aan in zijn peuter-pogingen om het hardst. Trouw liet zelfs een professor van de V.U. opdraven om te verkondigen dat het zonder meer wegjagen van een kabinet door een votum van de Tweede Kamer niet in de haak is. Alsof antirevolutionairen dat niet wisten!! Maar „Trouw” verdoezelt ook permanent — al roept het nog zo hard om „duidelijkheid” in de politiek! — dat het nu helemaal niet gaat om het **wegstemmen** van een kabinet dat er is, maar uitsluitend en alleen om het **maken** van een kabinet dat er **komt**.

☆☆☆

En nu, terwijl ik dit schrijf, heeft Burger op een grove manier een nieuwe stunt uitgehaald. Nu was het een poging om de „confessionele” partijen uit elkaar te drijven. De Christelijk-historischen mogen niet in de club van Den Uyl meedoen! Via de radio heeft Aantjes daartegen gegromd.

Sommigen zeggen dat het een plan van Den Uyl is dat Burger uitvoert. Den Uyl zou er verschrikkelijk tegen opzien minister-president te worden. Dat zou geen wonder zijn. Want het is voor hem volkomen onmogelijk wáár te maken wat hij allemaal heeft beloofd. En het is ook geen pretje als je in de „achterban” van je partij mannen als Pelle Mug hebt die je, zeker ook als minister-president, met de karwats achter je votten zitten.

Er wordt ook gezegd dat dit laatste spelletje gespeeld wordt om straks te kunnen zeggen dat die beroerde „confessionele” partijen gemaakt hebben dat ons land niet bestuurbaar is. Trouw suggereert dat al dag aan dag. En het laat zelfs Arie Groenevelt, de ras-revolutionair, de man van de echt „christelijke” leus dat de werkgevers de „natuurlijke vijanden” zijn van de werknemers voluit aan het woord.

Je snapt niet dat er, naar het schijnt, maar zo weinig mensen zijn die dit slechte gedoe dóór hebben. En het is onbegrijpelijk — of toch niet? — dat de „christelijke” progressieven die de mond vol hebben over „democratisering” van alles en nog was, zo van ganser harte meehielpen aan het kapot maken van de democratie in het bestuur van ons land!

Men bedenke bij dit alles dat de confessionele partijen herhaaldelijk uitgesproken hebben als **gelijkwaardige** partners met de P.v.d.A. aan één tafel te willen gaan zitten en met haar op een voor hen aanvaardbaar program regeringsverantwoordelijkheid te willen dragen. Ik hoor Andriessen nog bewogen zeggen: Als Den Uyl wil zitten we morgen al

rond één tafel.

Als de grote Huizinga nog leefde zou hij, vooral met het oog op wat voor en in de kabinetsformatie beleefd is, met nog zwaarder accent zeggen: **„We leven in een bezeten wereld”**. Maar hij zou daarop zeker niet kunnen laten volgen: „en wij weten het.” Hij zou, vooral ook met het oog op de „christelijke” progressieven moeten zeggen: „ze weten het **niet**”.

☆☆☆

Boven dit stukje staat: „In ons isolement ligt onze kracht”. Men weet het: dat is de politieke zinspreuk van Groen van Prinsterer.

Hij verklaarde die zelf. Hij zei steeds weer dat hij daarmee bedoelde te zeggen: In onze „**beginselvastheid**”, in onze „zelfstandigheid”, ligt onze kracht.

De waarheid van die spreuk zie je nu levensgroot voor je in **de P.v.d.A.** Een kleine groep keiharde revolutionairen heeft een greep naar de macht gedaan. Ze zetten alles op alles. Ze haatten elk compromis. Ze zetten door. Wat het ook kostte. En ze wisten wat ze wilden. En ze overwonnen in de partij. Ze wáren „beginselvast”.

En daarna grepen ze met de door hen gemanipuleerde partij naar de macht in ons land. Keihard. Compromisloos. Wij baas en niemand anders! En — ze schijnen het te winnen.

De grote meute van de „halfslachtigen”, de „van-twee-wallen-eters”, de „op-zien-komen-spelers”, de „praktische lieden” doen mee, min of meer aarzelend, min of meer foeterend, min of meer gewillig. Maar ze doen mee.

Weer is er niets nieuws onder de zon.

De consequent revolutionairen, de „Montagnards”, de „Jakobijnen” wonnen het in de tijd van de Franse revolutie van de mensen van het „juiste middel”, van de inconsequente, van de „Girondijnen”.

En Lenin won het met zijn partijtje van 80.000 kommunisten — maar het was zoals hij zelf zei het „staalharde bataljon van het proletariaat” — van alle hele en halve radicalen, en onderwierp ten slotte daaraan een volk van honderd vijftig miljoen zielen!

Hitler heeft nooit de meerderheid van het Duitse volk achter zich gekregen. Vlak voor de „Machtsergreifung” leed zijn partij zelfs nog een gevoelige nederlaag. Maar hij had een keiharde partij achter zich. Hij haatte elk compromis. En weigerde alle reële samenwerking. En hij overwon.

Inderdaad: in „isolement”, in „beginselvastheid”, in „zelfstandigheid”, ligt kracht, ligt **de** kracht.

Ook, en vooral, bij de revolutionairen!

P.S. Net voor de correctie van dit artikel hoorden we dat Burger toch met de C.H.U. praten wil. Maar het regeerprogram van hem (**van de P.v.d.A.**) is „**gefixeerd en onveranderlijk**”. C.V.

Vervolg van pagina 95

slechts één weg, de Weg, Hij die **DE Weg**, de Waarheid en het Leven is (Joh. 14:6).

Hier is inderdaad van een geweldige „aardverschuiving” sprake!

komt Jezus Christus weer op „de jongste dag”?

Onlangs gaf de N.C.R.V. in de rubriek „Achter het nieuws” — die, dit tussen twee haakjes, één van de meest toegewijde propagandisten van de „nieuwe theologie” is, net zoals het Ikor — een interview met prof. Kuitert. Men wilde daardoor „misverstanden” over Kuiterts theologie opruimen.

Daarin trok vooral de aandacht Kuiterts uitspraak „Het kan best zijn, dat we straks ineens zullen ontdekken dat Jezus bij ons is.” Kuitert omschreef deze uitspraak nader nog zó, dat dan de vraag gesteld zal worden: „Wil de ware Jezus opstaan?” — En dan zal blijken dat Hij er al is!”

Prof. Kuitert heeft deze opvatting reeds jaren geleden verdedigd. In een interview dat in het — nu niet meer bestaande — weekblad „De Spiegel” werd afgedrukt.

Op de vraag van de Spiegel-interviewer: „Zijn er mensen die, ook zonder dat ze de Bijbel kennen, denken aan een „nieuwe aarde”?”, antwoordde Kuitert toen: „Dat zou ik al een hele vooruitgang vinden, vergeleken bij dat hemelgeloof, zoals we dat als kinderen meekregen.”

Daaraan voegde Kuitert nog het volgende toe: „Ga je zeggen „de mens zal het doen”, dan zeg je iets wat concurreert met God. Ik meen dat het zó is: God doet het, maar het gaat via de weg van de middelen; de mens is middel. Dat geweldige Koninkrijk komt er pas als we allemaal (!!!) keurige onderdanen van God worden: de hele wereld (!!!) moet gepacificeerd worden. Dat is één van de toekomstvragen. En een andere vraag is: Komt die nieuwe aarde er door catastrofe of duurt het duizenden jaren tot er in de weg van de geleidelijkheid een moment komt waarop we zeggen: nu hoeft het niet verder?”

Het kan bijvoorbeeld doordat de voortplanting niet meer verder gaat. Ik stel me voor dat er een punt komt waarvan we zullen zeggen: dit is het! Het is in ieder geval voor mij duidelijk, dat de mens het door God gebruikte middel van die ontwikkeling is.”

Op de vraag: „Is het begrip „hel” op de achtergrond geraakt?” antwoordde Kuitert toen: „Nu we op de aarde steeds meer in staat zijn christendom in praktijk te brengen, is er steeds minder behoefte aan de gedachte dat het heil ergens achter de horizon ligt... of het onheil, de „hel”. **Beide liggen aan deze kant van de horizon.**”

Behalve dat Kuitert in deze zinnen een werkelijk verbijsterend cultuuroptimisme demonstreert — Kuyper is in dit opzicht daarbij vergeleken 'n liliputter! — zegt hij in deze woorden duidelijk dat „hel” en „hemel” zich aan deze zijde van de horizon van „onze tijd” bevinden. Ze worden binnen „deze bedeling” gerealiseerd. Van een eindkatastrofe in en van deze wereld, die gepaard gaat met de wederkomst van Christus op de wolken, wil hij niet weten.

In verband met de boven geciteerde uitspraken uit het genoemde artikel schreef dr Masselink in „Waarheid en Eenheid” dat daaruit inderdaad duidelijk blijkt dat Kuitert de wederkomst van Christus op de jongste dag loochent. En dan voegt hij aan deze woorden toe:

„Hierdoor wordt meteen duidelijk waarom de Synode het helaas goed vond dat op voorstel van de Verbandsdeputaten in de z.g. overeenstemmingsformule opzettelijk „de wederkomst van Christus” vervangen werd door: „op de dag van Christus”. Deze opzettelijke verandering blijkt nu een camouflage te zijn geweest van Kuiterts verloochening van Christus' wederkomst zoals Gods Woord daarvan getuigt. Voorts ontkent hij de historische zondeval, waardoor aan de ernst der zonde te kort gedaan wordt. Hij tast met zijn humaniteitsopvatting de absoluteheid van kruis en opstanding aan en hij loochent met zijn consequente horizontalisering het Koninkrijk van God.

Het is afschuwelijk om het te zeggen, maar met dit alles tast prof. Kuitert het hart van

het Evangelie en het wezen van het christelijk geloof aan.”

Prof. Runia schreef naar aanleiding van het genoemde interview in het Centraal Weekblad:

„Om eerlijk te zijn begrijp ik deze uitspraak niet, met name niet na wat op de laatste synode overeengekomen is. Gedurende de laatste week heeft de synode zich nadrukkelijk bezig gehouden met het vraagstuk van de zgn. 'consequente horizontalisering van het geloof', mee naar aanleiding van bepaalde uitspraken van prof. Kuitert zelf.

De synode heeft na lang beraad, mee op grond van gesprekken van de Deputaten voor het verband met de V.U., uitgesproken: **'De voltooiing van de heilsgeschiedenis ligt voorbij ons tegenwoordig aards bestaan en vindt plaats in de dag van Christus'.**

Deze uitspraak werd voorafgegaan door de prae-ambule: **'Uit de genoemde verklaring (nl. van de Deputaten voor het verband) blijkt genoegzaam dat dr Kuitert zich ten aanzien van de 'realisering van het Koninkrijk Gods' en de 'humaniteit' geheel kan vinden in antwoorden die overeenstemmen met het belijden der kerk'.**

Ik moet eerlijk zeggen, dat ik hetgeen tijdens het interview gezegd wordt in het geheel niet kan rijmen met de uitspraken van de synode.

M.i. staan ze gewoon haaks op elkaar.

Als ik prof. Kuitert's woorden tijdens het interview goed begrepen heb, dan gaat hij dwars tegen het ter synode overeengekomene in en handhaaft hij zijn oorspronkelijke visie.

Dan vraag je je toch af: Kan dat allemaal zomaar?

Hebben synodale uitspraken dan totaal geen zin meer?

Ik vindt dit een benauwend probleem.”

Hier moet ik afbreken.

Mijn „ruimte” is al meer dan vol.

Kampen.

C. VEENHOF

Boekbespreking

Ds J. Overduin — Niet ik... maar Hij.
J. H. Kok N.V. Kampen, 1971.

In dit boek heeft collega Overduin 'n twaalfstal preken gepubliceerd, maar in een zodanige vorm dat het preekarakter niet opvalt. De tenor van al deze preken heeft de auteur zelf goed gekarakteriseerd, dunkt mij, in het „Woord vooraf”. Hij zegt daarin dat we bijna altijd preken en zingen en belijden boven onze geestelijke stand. „We preken en zingen van zonde en genade, van oordeel en vrijspraak, van „meer dan overwinnaar” in alle omstandigheden. We dalen neer op de bodem van de hel, wij stijgen op naar de hoogste hemelen, we staan breed uit over de ganse kosmos. En als we dan de balans van ons leven opmaken dan staan we verlegen en beschaamd. In zeker opzicht zijn wij aan het eind van ons leven even ver als bij het begin... Met dat „in zeker opzicht” bedoel ik, dat wij nooit boven de genade uitkomen.”

Men kan zeggen dat de preken allemaal draaien om deze zaak. Zij staan vol van woorden en zinnen die uit zijn op ontmaskering van onze christelijke pretenties, voorwendsels en onze eigen roem om telkens terug te keren tot dat punt dat wij alleen maar kunnen roemen in de Here Jezus Christus.

Je zou kunnen zeggen dat het „veld” uit het rijke en brede christelijke leven, dat voortdurend zijn aandacht heeft en waarvoor hij bij z'n hoorders en lezers aandacht vraagt, dit gebied is, dat een christen zo weinig echt presteert van geloof, hoop en liefde terwijl hij zo'n grote roeping heeft.

Ieder christen zal hem daarin van harte bijvallen. Overduin is een begaafd en boeiend prediker. Pastoraal gesproken is hij een menskenner en kenner van het hart van een zondaar. Hij weet, en kan het ook zeggen, wie een mens, een christenmens, een doorsnee-kerkmens van onze dagen is. Dit is dunkt mij de kracht van Overduins preken, die we in dit boek voor ons hebben.

Misschien ligt hier ook z'n zwakte. Er zijn

niet vele andere zaken die in zijn blikveld komen. Dit betekent niet, dat hij niet weet wat er vandaag in de wereld te doen is en in zijn eigen kerken. Maar als hij andere zaken ter sprake brengt dan brengt hij ze meteen in het bovengenoemde raam ter sprake.

M.i. ligt zijn kracht ook niet in een goede exegese met de daaruit als vanzelf voortvloeiende praktische toepassing. In sommige van deze preken is de exegese bepaaldelijk zeer zwak te noemen. Als illustratie van deze uitspraak wijs ik naar de eerste preek. De tekst is Luk. 11:52. „Wee, u, wetgeleerden, want gij hebt de sleutel der kennis weggenomen enz.” De auteur gaat er van uit dat de wetgeleerden de sleutel der kennis missen. Natuurlijk is dat waar. Zijn hele preek is op deze gedachte gebouwd. Er staat echter dat zij deze sleutel hebben „weggenomen”. Dit is hetgeen de Here Jezus van hen zegt. Resultaat van dat wegnemen is natuurlijk dat zij de sleutel „missen”. Dit punt dat zij de sleutel hebben „weggenomen”, komt helemaal niet ter sprake. De uitwerking van deze beschuldiging van de Here Jezus aan hun adres zou de preek pas recht diep en aangrijpend maken.

Uitstekende preken zijn m.i. de vierde en de zesde.

Ieder prediker preekt op zijn wijze. De betekenis van de prediking van het evangelie is geweldig. Dat is altijd zo geweest en zal ook zo blijven. Het is de eerste en de voornaamste taak van de gemeente die prediking in stand te houden. Daardoor komt God tot ons in Christus.

Een laatste opmerking. Het is opvallend dat in deze preken vrijwel niets ter sprake komt van de concrete nood met betrekking tot de ware prediking, in de kerken, die ds Overduin dient.

J. Meester

Dr W. Adriani — Aan hen, die Jezus Christus liefhebben.

Buijten en Schipperheijn, Amsterdam; 1972.

Dit is een klein maar kostelijk boekje. 62 bladzijden. De titel zegt helemaal niets omtrent de inhoud of de bedoeling. Dat is m.i. een gebrek. De schrijver schrijft in heel nauwe aansluiting aan de heilige Schrift over het liefhebben van Christus. Dat is zeer te prijzen. Het le hoofdstuk: Veranderingen in gedrag van levensbeschouwing; 2e hoofdstukje en ten 3e de grote crisis. Wie was Jezus Christus. Ten 4e: Eerste gevolgen van het geloof dat Jezus Christus de Zoon van God is. Hoofdstuk 5: de vergeving der zonden. 6. De heiligmaking; 7. De Bijbel Gods Woord; 8. De toekomst. De wederkomst van Jezus Christus en 9. Slotwoord met een Naschrift.

Om de bedoeling van de schrijver duidelijk te maken geef ik een paar citaten. Eerst een van blz. 9: „De echte liefde tot Jezus blijkt dus daaruit dat er een totale verandering van leven plaats heeft, waarbij men de woorden van Jezus tot richtsnoer van zijn leven maakt. Maar wie zijn oude zelfzuchtige leven blijft voortzetten en toch meent Jezus lief te hebben, misleidt zichzelf.”

Ook dit citaat: „Behalve degenen, die door een woord van Jezus tot Hem getrokken zijn, is er nog een andere categorie, die op radicale wijze, soms in één ogenblik, door Hem verlost zijn, hetzij van een sexuele gebondenheid, of van verslaving aan alcohol of aan drugs, of van ziekte. Zij hebben de macht van een levende Jezus ervaren, dikwijls zonder verder veel van Hem, van Zijn woorden, van Zijn daden, van Zijn weten te weten. Ook bij deze categorie zal de vreugde over de verlossing leiden tot een verandering van gedrag en gezindheid. Bij beide categorieën zullen dus veranderingen optreden”. „Welke veranderingen dit zijn willen we in dit boekje nagaan. Het zijn veranderingen die in de kiem reeds in onze liefde tot Jezus liggen opgesloten, maar die eerst in verloop van tijd openbaar worden”. blz. 10. Daarover gaat het boekje.

In een aantekening op de laatste bladzijde deelt de schrijver mee dat hij door Gods genade gelovig mag zijn en dat hij door deze genade ook zijn natuurwetenschappelijke opleiding aan de Leidse universiteit heeft mogen voltooien. Vanwege beide omstandigheden heeft hij gemeend, dat het op zijn weg lag in een geschrift ook hen die natuurwetenschappelijk niet onderlegd zijn over de natuurwetenschappelijke studie principieel voor te lichten en door middel van deze voorlichting de betekenis van de natuurwet-

schap tot de juiste proporties terug te brengen. Dit geschrift is onder de titel: „Geloof en wetenschap, Goddelijke Openbaring en menselijk streven” verschenen bij H. H. Blok te Dieren.

In 1971 hebben wij een reeds opstellen over de ouderdom der aarde, de evolutie, evolutie-theorieën enz. gepubliceerd in de Kerkbode voor de Geref. Kerken in Noord- en Zuid-Holland. We hebben toen van dit geschrift melding gemaakt en ervan geprofiteerd. O.a. in het nummer van de Kerkbode van 18 sept. 1971 hebben wij meegedeeld hoe dr. Adriani de natuurwetenschap als menselijk streven radicaal afgrenst van de Goddelijke Openbaring.

A. M. Lindeboom — In het uur van bezinning. 1. Geestelijk arm.
Uitgave van Buijten en Schipperheijn, Amsterdam, 1972. Prijs f 10,—.

In dit eerste deel geeft de emeritus-predikant van de Gereformeerde Kerken (synodaal) voorlichting over de situatie in de Nederlandse Hervormde Kerk en over die in eigen Kerken. In het geplande 2de deel hoopt hij de situatie in de kleinere kerken van de Gereformeerde Gezindte te bespreken. Een nogal ambitieus programma dus.

Voor wie de auteur uit vroegere publicaties kent is het begrijpelijk dat aan de Hervormde Kerk vooral haar gebrek aan leertucht verweten wordt en dat t.a.v. de Gereformeerde Kerken de moeilijkheden, die daar zijn ontstaan door het optreden van Kuitert, Augustijn, Wiersinga en anderen, alle aandacht hebben. Op populaire, goed leesbare en enigszins sappige wijze geeft Lindeboom informatie en treedt hij in het krijt tegen allerlei moderne theologieën.

Het geheel is meer vertellend, betogend, dan profetisch geladen, maar er worden wel rake opmerkingen gemaakt. Wie op een niet te ingespannen wijze wil ingelicht worden, kan in dit boek terecht.

G. Janssen

Het G.L.J.C. vergaderde

Zaterdag 10 maart jl. vergaderde het Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité met afgevaardigden van de jeugdverenigingen in de Jeruzalemkerk in Utrecht.

Eerder werd zo'n bijeenkomst belegd in december, in Spakenburg. Daar was besloten samen verder te gaan en een blad uit te geven ten dienste van de jeugdverenigingen met informatie en schetsmateriaal.

Het eerste nummer van dat blad, Verkenning, is inmiddels verschenen en dat was o.a. reden de afgevaardigden nog eens bijeen te roepen om de reacties daarop te vernemen.

Die reacties waren over het algemeen gunstig al ontbrak het uiteraard niet aan kritiek en suggesties.

Een voorstel van het comité dat inhield dat de verenigingen zich zouden aansluiten bij het comité, inclusief al hun leden, die dan automatisch abonnee op Verkenning zouden zijn stuitte bij diverse afgevaardigden op principiële bezwaren. Liever zagen zij dat ieder lid, die dat wenste zich opgaf als abonnee en dat de verenigingen als zodanig buiten de organisatie zou blijven.

Na een flinke discussie hierover verklaarde het comité tegen een dergelijke werkwijze geen bezwaar te hebben mits de administratie en inkasso via één kontaktpersoon zou kunnen lopen om de administrateur niet al te zeer te belasten. Hiermee ging de vergadering akkoord.

Ten aanzien van de op te nemen artikelen verklaarde de redaktiesecretaris Ad de Boer, dat zij inhoudelijk begrensd zouden zijn door de Bijbel.

P. C. van Wijk deelde nog enkele bijzonderheden mee over de Jeugddag op 31 mei a.s. in Wezep en de vergadering verklaarde zich akkoord met de voorlopige begroting van het comité.

Rest ons nog te zeggen dat plm. 35 verenigingen uit het hele land vertegenwoordigd waren en afgevaardigden en comité tevreden waren over het goede contact en de prettige sfeer waarin, ondanks principiële verschillen, gesproken kon worden.

Naar aanleiding daarvan nam het comité zich voor dit soort vergaderingen op regionaal niveau voort te zetten.

Dick van Voornveld, secr.

Een goed geschenk :

„ALS DRUPPELEN OP HET KRUID”

200 korte overdenkingen door 30 oudvaders, zoals: Augustinus, Brakel, v. d. Groe, Olevianus, Teellinck, Usinus en anderen.

111 blz. verzorgd drukwerk
SLECHTS f 7,00

EEN BOEK OM TE KRIJGEN, TE HEBBEN EN TE GEVEN !

Verkrijgbaar bij de onder ons bekende boekhandelaren, of bij

Stichting Reformatorische Publikatie

Postbus 670 - Apeldoorn - Giro 159.99.99
Telefoon 05760-15202

Te huur

MODERNE WONING

met 6 slaapplekken en garage
aan de rand van Enschede
van 30-6 — 21-7 1973.

J. H. de Rouw, Denekampbrink 18, Enschede.
Telefoon 60121.

Welke heer wil

KENNISMAKEN

met onze zuster?

Zij is een vlotte, slanke verschijning van 49 jaar. Lengte 1.70 m. Zij houdt van huiselijkheid en het scheppen van sfeer en maakt graag iemand gelukkig. Gaarne een heer uit beschaafd milieu, met veelzijdige interesse. Wie durft te reflecteren?

Br. onder nr. 113 bureau „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.

Serieuze, nette jongelui
zoeken

WOONRUIMTE

in Zeist of omgeving.

Brieven onder nummer 233 bureau „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.

(Herplaatsing)

VAKANTIEHUIS IN HET WESTEN VAN HET LAND

4 km van zee en bos. 5 slaapplekken. Voor- en achtertuin. Voor b.v. 2 echt)paren z.k.
Van 22-6 tot 14-7. f 175,— p.w.

Tel. 02510-25308.

In het Veluws paradijs staat nog enkele weken een **2-PERSOONS ZOMERHUISJE** beschikbaar.

Tel. 05771-263.

Hoe lieflijk, hoe vol heiligen, o Heer der legerscharen God, zij mij Uw huis en tempelzangen!

Overleden in de vaste hope des eeuwigen levens mijn lieve man, onze zorgzame vader en opa

CHRISTIAAN GERRIT LINDEBOOM

op de leeftijd van 66 jaar.

Zwolle: F. Lindeboom-Kamphuis
J. P. v. d. Grijp-Lindeboom
J. A. v. d. Grijp
Elburg: F. Rietberg-Lindeboom
H. Rietberg
Zwolle: G. Lindeboom
G. Lindeboom-Hoekman
Hoog-Blokland: S. Krake-Lindeboom
J. Krake
Amsterdam: H. Lindeboom
G. Lindeboom-Holwerda
Zwolle: F. C. Niemeijer-Lindeboom
H. Niemeijer
L. Lindeboom
en kleinkinderen

Zwolle, 21 maart 1973
Terpelkwijkstraat 8

Thuis liever geen bezoek.
Geen bloemen.

Mijn man, onze vader en opa is opgebaard in het rouwcentrum van de Moluta-stichting, Potgietersingel 7 te Zwolle, alwaar gelegenheid tot condoleren vrijdagavond van 7-8.30 uur.

De teraardebestelling zal D.V. plaats hebben zaterdag 24 maart om plm. 12.00 uur op de begraafplaats „Bergklooster”. Vooraf zal om 10.30 uur de rouwdienst worden gehouden in de Plantagekerk, Terpelkwijkstraat.

In Jezus ontslapen mijn lieve vrouw, onze zorgzame moeder en grootmoeder

PIETERNELLA ANTHONIA JANSEN
geb. Hogeweg

op de leeftijd van 80 jaar.

C. Jansen
Bergschenhoek,
E. van Helden-Jansen
J. van Helden
Oosterhout (N.B.),
P. B. C. Cramer-Jansen
G. J. Cramer
Klerksdorp (Z. Afr.),
Ph. Jansen
R. Jansen-Waanders
en kleinkinderen

Bilthoven, 14 maart 1973
d'Amandelboom.
Noord-Houdringelaan 72

De teraardebestelling heeft plaats gehad op zaterdag 17 maart 1973.

Redactieleden

Ds H. Amelink
Ds G. Janssen
Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Prof. C. Veenhof
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink,
Lekdijk 82 b,
Langerak (Z.-H.)
Tel. 0 1843 - 232

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 20,— per jaar
(bij vooruitbetaling)
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Rotterdamse Rijweg
174, Rotterdam-8
Tel. 010 - 153535
Giro 40.49.45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.